

Люлька Г.А.
аспірант,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ВЗАЄМИНАХ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ

На розвиток особистості дитини, її духовності й душевності негативно впливають прояви недобррозичливості, агресивності, настрої взаємної нетерпимості і культурного егоїзму. На протипагу зазначеним негативним проявам потрібно виховувати толерантність – здатність без агресії сприймати думки, поведінку, спосіб життя іншої людини, що відрізняються від власних [2, с. 3].

Толерантність батьків передбачає повагу до самотубного внутрішнього світу дитини, віру в перемогу добрих починань у міжособистісних відносинах, відмову від методів грубого примусу й будь-яких форм авторитаризму. Толерантність – не окрема якість, а сумарна характеристика взаємопов'язаних властивостей особистості. Щоб виховати толерантну особистість, винятково важливим є підтримувати толерантні взаємини між членами родини, адже діти – дзеркало взаємовідносин і характерів батьків і найближчого оточення.

Взаємовідносини в сім'ї можуть складатися стихійно, під впливом найрізноманітніших чинників. Цей процес можна зробити цілеспрямованим у разі виокремлення завдання виховання толерантності у взаєминах дітей і їх батьків як одного із завдань організації виховної роботи школи з сім'єю. Його успішність залежить від реалізації в діяльності педагогічного колективу наступних принципів:

1. Принцип суб'єктності вимагає опори на активність членів сім'ї, стимулювання їх самовиховання, свідомої поведінки та самокорекції в відносинах з іншими людьми. Умовами реалізації даного принципу є:

- добровільність включення сім'ї в певну діяльність;
- довіру сім'ї у виборі засобів досягнення поставленої мети, засновану на вірі в потенційні можливості кожного члена родини до самовиховання толерантності;

– оптимістична стратегія у визначенні змін у взаєминах між дітьми і дорослими;

– врахування інтересів членів сім'ї, їх індивідуальних смаків, уподобань, спонукання до формування нових інтересів [1, с. 39].

У практичній діяльності педагогів цей принцип розкривається у наступних правилах:

– потрібно спиратися на активну позицію членів сім'ї, їх самостійність і ініціативу;

– у спілкуванні між членами сім'ї повинно домінувати шанобливе ставлення один до одного;

– фахівець має не тільки виховувати толерантність, а й сам володіти нею;

– педагог повинен захищати інтереси сім'ї та допомагати їй у вирішенні актуальних проблем;

– поетапно вирішуючи виховні завдання, педагог постійно шукає найбільш корисні для кожного члена сім'ї варіанти їх реалізації.

2. Принцип відповідності вимагає відповідності змісту і засобів виховання соціальної ситуації, в якій організовується виховний процес. Завдання виховання орієнтовані на реальні відносини, що складаються між різними членами сім'ї. Умовами реалізації даного принципу є:

– відповідність виховних завдань реальним подіям, що відбуваються в найближчому соціумі;

– координація взаємодії соціальних інститутів, що впливають на формування ціннісних орієнтацій сім'ї в цілому і окремих її членів;

– реалізація паралельного впливу на сім'ю і дитину;

– орієнтація педагогічного процесу на реальні норми, домінуючі в групах соціуму;

– корегування сприймання членами родини різноманітної інформації, в тому числі й інформації від засобів масової інформації [1, с. 40].

У практичній діяльності фахівців вказаний принцип розкривається в наступних правилах:

– процес виховання толерантності будується з урахуванням реалій соціальних відносин, включаючи особливості економіки, політики, духовності суспільства;

– школа не повинна замикаєти виховну роботу з родиною в своїх стінах, важливо широко використовувати і враховувати реальні фактори соціуму;

– педагог має повинен коректувати негативний вплив навколишнього середовища на дитину і його сім'ю;

– всі учасники виховного процесу мають взаємодіяти між собою.

3. Принцип індивідуалізації передбачає визначення індивідуальної траєкторії виховання толерантного свідомості і поведінки, виділення спеціальних завдань, відповідних індивідуальним особливостям і рівню сформованості толерантності у дитини і членів її сім'ї; визначення особливостей включення членів сім'ї в різні види діяльності, розкриття потенціалів особистості, надання можливостей кожному члену сім'ї для самореалізації та саморозкриття. Умови реалізації принципу індивідуалізації є:

– моніторинг змін толерантного свідомості у членів сім'ї;

– вибір спеціальних засобів впливу на кожного члена сім'ї;

– облік індивідуальних якостей кожного члена сім'ї, його ціннісних орієнтацій при виборі виховних засобів, спрямованих на розвиток толерантності;

– надання можливості самостійного вибору засобів спілкування один з одним.

У практичній діяльності принцип індивідуалізації реалізується в наступних правилах:

– робота із сім'єю повинна орієнтуватися на норми, засвоєні кожним її членом;

– вибір виховного засобу здійснюється з врахуванням об'єктивної інформацією про сім'ю;

– постійне відстежування ефективності виховного впливу на кожного члена сім'ї визначає сукупність виховних засобів педагогів [3, с. 94].

4. Принцип рефлексивної позиції передбачає орієнтацію на формування у дітей і їх батьків усвідомленої стійкої системи відносин до значущої для них проблеми, питання, що виявляються у відповідній поведінці та вчинках. Умовами реалізації принципу рефлексії поведінки є:

- стимулювання проведення дітьми та їх батьками самоаналізу свого ставлення до оточуючих, зіставлення власних вчинків з власними висловлюваннями;

- спільний з фахівцем аналіз рішення різних проблем соціальних відносин у реальних і імітованих ситуаціях (соціальні проби);

- самооцінка своїх вчинків і прогнозування відносин з оточуючими і членами своєї сім'ї в майбутньому;

- стимулювання самопізнання дітей та їх батьків в різних соціальних ситуаціях, визначення власної позиції та способів поведінки в різних ситуаціях;

- надання допомоги дітям і їх батькам в аналізі проблем соціальних відносин і варіативному проектуванні поведінки в складних життєвих ситуаціях, пов'язаних із взаєминами між собою.

У практичній діяльності вказаний принцип реалізується в наступних правилах:

- проблеми взаємовідносин дітей і їх батьків слід розв'язувати з дітьми та батьками, а не за них;

- члени сім'ї повинні досягати успіху в своїх відносинах тільки на основі усвідомлення необхідності встановлення цих відносин;

- не можна передбачити всі варіанти взаємин членів сім'ї один з одним, але кожен з них повинен бути готовим до їх встановлення.

5. Принцип створення толерантного середовища передбачає взаємну відповідальність учасників виховного процесу, співпереживання, взаємодопомогу, здатність разом долати труднощі. В ході роботи домінують творчі починання, при цьому творчість розглядається як універсальний критерій оцінки особистості та взаємовідносин у родині.

Реалізація вказаного принципу здійснюється за умов:

- прийняття загальних правил взаємин, єдиних для всіх членів сім'ї;

- надання можливості кожному для самореалізації і самовираження;

- визначенні провідної діяльності, що є значущою для всіх членів сім'ї;

- формуванні позитивного ставлення до творчості (толерантне середовище має бути евристичним).

Відтак, правила організації практичної діяльності наступні:

- необхідно реально поважати думку дітей і їх батьків, а не «грати» в повагу до них;

- кожен в родині повинен бути творцем відносин і нових справ;
- толерантний фахівець виховує толерантних клієнтів.

Отже, формування толерантності як однієї з найважливіших якостей особистості відбувається вже в дитинстві в умовах сім'ї та освітніх установ, і триває протягом усього життя з розвитком освіти. В основі педагогічного впливу на виховання толерантності у взаєминах батьків і дітей лежать принципи суб'єктності, відповідності, індивідуалізації, рефлексивної позиції та створення толерантного середовища.

Список використаних джерел:

1. Вишневецька Є. Розвиток толерантності як активної життєвої позиції зростаючої особистості. *Рідна школа*. 2016. № 10. С. 38–41.
2. Стефанцева С. Толерантне спілкування на рівні «Батьки – діти». *Завуч*. 2015. № 21. С. 42–49.
3. Федосєєва Д. Толерантність починається з сім'ї. *Школа*. 2017. № 7. С. 91–96.

Пилипчук Є.М.

магістрант,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

НОВІТНІ МЕТОДИКИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Одним з головних завдань сучасної школи є створення такої системи навчання і виховання, яка б забезпечувала освітні потреби кожного учня відповідно до його нахилів, інтересів, можливостей, де пріоритетним буде виховання загальнолюдських цінностей особистості (доброти, милосердя, толерантності), стимулювання її внутрішніх сил саморозвитку і самовиховання. Саме тому, сучасний вчитель у процесі навчання дітей мистецтву має вирішувати ряд основних завдань художньо-естетичного виховання школярів, зокрема, формування в учнів художньо-естетичного ставлення до дійсності як потреби художнього пізнання світу та його оцінки. Своєї черги, це передбачає розвиток таких особистісних якостей, як почуття краси та гармонії, здатності емоційно